

Bio-boerderij Landleven Akker, melkkoeien en voedselbos bieden compleet menu

De familie Luring boert als sinds 1650 in de streek Westervolde, in en nabij het dorp Onstwedde (Gr.). De zussen Marijke (op de foto rechts) en Rianne vormen de 12^e generatie en draaien nu twee jaar mee op het gemengde bedrijf van hun ouders Harry en Chonda. Zij ontwikkelen een nieuwe tak met een bosweide, agroforestry en een voedselbos: het Wessingboerbos.

Foto: Huisman Media

Harry en Chonda namen in 1993 het gemengde bedrijf van vader Luring over: 30 ha grond en 25 koeien. Hun drie kinderen Marijke, Harm Jan en Rianne, groeiden er op en gingen studeren. Uit hun studiekeuze, respectievelijk voedingsmiddelentechnologie, facility management en landschapsarchitectuur, bleek geen directe interesse om het familiebedrijf over te nemen. Tot Marijke (33) ruim vijf jaar geleden groeiende tegenzin kreeg in haar baan als productontwikkelaar. “Ik kreeg steeds meer moeite met het streven naar de laagste kostprijzen ten koste van de voedingskwaliteit. Ik wil met de beste grondstoffen kunnen werken, met een eerlijke prijs, om daarmee goede voedingsmiddelen te maken.”

En die gezonde grondstoffen lagen ‘voor het oprapen’ op de bio-boerderij van haar ouders. Die telen gewassen voor humane en dierlijke voeding, produceren biologische melk en verkopen aardappelen en vleespakketten aan huis. Het voorstel van Marijke om zelf te gaan zuivelen was een verrassing voor Harry en Chonda, maar werd direct enthousiast ontvangen. Sinds 2018 werkt ze op de boerderij en verwerkt ruim tien procent van de rauwe melk (ruim 1000 liter per week). Ze maakt kaas, ijs, yoghurt en andere zuivelproducten onder eigen merk ‘Westervolde Goud’. De rest van de melk van de 100 koeien gaat via Eko-Holland naar Craft Dairy, een ambachtelijk zuivelbedrijf 20 km verderop. Daar wordt hun melk sinds de Demeter-certificering in december 2022 verwerkt in producten van het nieuwe BD-merk Ommelanden Zuivel.

Nieuwe voedingsbodem

Ondertussen werkte Rianne (29) als landschapsontwerper bij Landschapsbeheer Groningen. Ze kreeg affiniteit met het ontwikkelen van voedselbossen. “In een kleinschalig landschap passen voedselbossen heel goed; de biodiversiteit neemt toe en het levert ook nog eens hoogwaardige eiwitten en koolhydraten op.” Ook zij realiseerde zich dat het ouderlijk bedrijf kansen gaf om dit fenomeen in eigen beheer verder te ontwikkelen. Marijke was al snel voor een voedselbos te porren, met het vooruitzicht van uitbreiding van het assortiment van haar Erfwinkel op de boerderij. Harry en Chonda waren opnieuw verheugd dat hun bedrijf letterlijk bodem kon geven onder de plannen van hun kroost. “We zien de ontwikkeling van een voedselbos en inzet van onze meiden met vertrouwen tegemoet.”

Hoogwaardige voeding

Voor Rianne is het voedselbos ook een manier om in te spelen op de toekomst. “Om de klimaatverandering te kunnen volgen, hebben we een andere teeltwijze voor ons voedsel nodig. Extreem weer kun je beter opvangen met meerjarige gewassen. De productie kan op peil blijven in een gelaagd ecosysteem door de gewassen meer in samenhang te telen: kruiden, struiken en bomen onder elkaar op dezelfde vierkante meter. Daar komen andere opbrengsten uit voort, zowel in hoeveelheid als voedingswaarde. Daarom zie ik het voedselbos graag in combinatie met akkerbouw en veeteelt.” Marijke hoopt over enkele jaren een feestelijke vruchten-taart geheel van eigen bodem te kunnen

maken: met fruit uit het voedselbos, meel van het land en slagroom ‘uit de stal’. De zussen zijn in Engeland geweest om daar voedselbossen te bekijken die inmiddels dertig jaar in productie zijn. Marijke: “De vraag naar lokale en verantwoord geproduceerde producten neemt snel toe, daar kunnen meerjarige bomen en planten een mooie rol in gaan spelen. Het voordeel van vaste planten is dat ze weinig verzorging nodig hebben, denk aan meerjarige groenten als rabarber, asperges en artisjok. De meeste tijd gaat zitten in het oogsten.”

Driedelig voedselbos

Rianne en Marijke maakten in 2021 de plannen voor hun Wessingboerbos in het buurtschap Wessinghuizen bij Onstwedde. Het ligt vlakbij de boerderij waar bet-overgrootvader Luring en zijn gezin hebben gewoond en ge-

werkt. Het doel is om over vijf jaar de beschikbare vijf hectare geheel te hebben ingericht als voedselbos: meerjarige gewassen die elkaar stimuleren en noten, vruchten en andere voedingsmiddelen opleveren. Boomkweker Ties Betjes heeft meegedacht over de fruitsoorten.

Het voedselbos bestaat uit drie delen: een bosweide, een agroforestry-deel en een natuurlijk voedselbos. De **bosweide** is een hoogstam fruitgaard met diverse rassen en soorten fruitbomen met een hoogstam kroon, met name appels, peren en pruimen. Deels historische (streek)rassen en deels nieuwere rassen. In deze bosweide lopen en schuilen de kalveren en grazen de pinken. In het **agroforestry-deel**, gebaseerd op permacultuur, staat efficiënt oogsten voorop. De bomen en struiken staan in rijen: onderop de vaste planten en kruiden die onder de struiken groeien,

waar vervolgens bomen boven groeien. In het deel met **natuurlijk voedselbos** staan bomen en struiken minder geordend en is de plantdichtheid hoog, maar wel zodanig dat ervan geplukt kan worden. Een pool en takkenrillen vergroten de biodiversiteit.

De tijd zal het leren

Eind vorig jaar zijn ze met de eerste aanplant begonnen: twee kilometer singel met inheemse soorten, zes soorten bomen en dertien soorten struiken. Veel klanten van de Erfwinkel kwamen helpen. “We werkten in een heel fijne sfeer. Buurtgenoten verheugen zich op de nieuwe aanblik en op de vogels en ander leven die het bos zal aantrekken”, vertelt Marijke.

Zover is het nog niet. Ongeveer 1,5 hectare van het geplande areaal is nu ingeplant. Over twee jaar verwachten de ondernemers de eerste ‘bosproducten’ te kunnen verkopen. Ze hebben nog geen idee hoeveel tijd

ze structureel voor het bos moeten vrijmaken. Dat zal de praktijk uitwijzen, evenals de vraag of bepaalde teelten überhaupt praktisch haalbaar zijn. Agro-studenten berekenen op dit moment de bedrijfseconomische haalbaarheid van een aantal bosvarianten. “Hoe het ook uitpakt, we hebben al heel veel ervaring opgedaan en weten dat het heel leuk is om als zussen ook collega’s van elkaar te zijn”, getuigt Rianne.

Vanuit gerijpte wilskracht naar BD

In 1998 zijn Harry en Chonda vanuit hun Onstwedder familieboerderij uit 1927 verhuisd naar een nieuw gebouwde boerderij in het buitengebied van het dorp. Hoewel het voedselbos 5 km van de boerderij ligt, is het onderdeel van ‘Bio-boerderij Landleven’. De naam doet het bedrijf wat tekort, want sinds december 2022 is het een BD-bedrijf en vallen de producten van het land, dus ook

'Door klimaatverandering hebben we een andere teeltwijze voor ons voedsel nodig'

uit het voedselbos, onder het Demeter-keurmerk.

De keuze voor BD is er een uit gerijpte wilskracht, evenals de beslissing om bij de boerderijverplaatsing in 1998 een gemengd bedrijf te blijven, tegen alle adviezen in. Harry: “Bij specialisatie in melkvee zou ik de stal bijna niet meer uit komen. Dankzij de akkerbouw kwam ik met de tractor regelmatig op alle grond en kon mooi het hele bedrijf in beeld houden.” Maar al langer be kroop hem bij het spuiten met bestrijdingsmiddelen een onbestemd gevoel; denken en voelen waren in onbalans. Steeds meer kwam de wens naar boven om anders te gaan boeren. “We wilden heel graag biologisch verder”, vertelt Chonda, “maar van omschakeling kwam het nog niet, omdat toen, in het jaar 2000, de bio-melkprijs flink onderuit ging.” De maandelijkse lasten waren na de bedrijfsverplaatsing nog hoog. Harry: “Ecologische duurzaamheid legde het toen af tegen eco-

nomische verantwoordelijkheid, daar moet je wel nuchter in zijn. Je hebt niets aan een duurzame bedrijfsvoering als je het daarmee financieel niet redt.”

Tien jaar later was de bedrijfsfinanciering minder zwaar en het prijspeil gunstiger, dus werd omschakeling niet alleen logisch, maar ook lucratief. Deze omschakeling volgde in 2010 en in 2012 was het bedrijf Skal-gecertificeerd. Meer collega’s stapten over, maar gelukkig wel geleidelijk waardoor de markt stabiel bleef. “We stopten ook de abonnementen op de gangbare vakbladen. De meeste artikelen gaan over productieverhoging en kostprijsverlaging. Dat boeide ons steeds minder”, vertelt Chonda. “Alles in balans en gezond houden en nog beter leren hoe de natuur werkt, dat werd de focus.”

Trilling en energie

Daar kwam ook gaandeweg oriëntatie op BD bij. Nieuwsgierig naar die manier van werken, volgden ze in 2017 een ‘Demeter-cursus’ bij Michiel Rietveld. “Met die kennis werden we nog meer bewust van krachten en samenhang in de natuur en het grote geheel”, aldus Chonda. Ze pakten vervolgens de kans om aan te sluiten bij de Collegiale Toetsing in de regio, een BD-studiegroep. “Door mee te draaien duik je er goed in en krijg je er gevoel bij.”

Van doorschakelen naar BD en Demeter kwam het echter nog niet, omdat er geen afzet bleek te zijn voor BD-melk. Medio vorig jaar kwam het wel op hun pad. “Zelfzuivelaar Yuri Blanken van Craft Dairy wilde overgaan op Demeter en vroeg of wij daarvoor de melk wilden leveren. Daar hadden we alle

Chonda en Harry Luring

Bio-boerderij Landleven Onstwedde, Stadskanaal (Gr.)

Bedrijfsgegevens:

Het gemengde bedrijf van familie Luring heeft op dit moment 130 hectare in beheer, waarvan 90 ha grasland voor 100 melkkoeien. Op 40 ha akkerbouw staat rogge, gerst, haver, snijmais (voor verkoop) en is 5 ha gereserveerd voor een driedelig voedselbos. Daarnaast wordt 15 ha gepacht in een project voor kleinschalige landbouw met percelen van 20 tot 50 are met traditionele gewassen.

In de Erfwinkel van de boerderij liggen naast de eigen producten ook die van collega bio-boeren, ambachtelijke bedrijfjes en een moestuinder uit de buurt. Wekelijks komen daar zo'n 150 klanten op af. Op de boerderij werken dagelijks vier personen in de vorm van vaste krachten, melkers en winkelhulp, opgeteld ongeveer 5 FTE.

Kom biodynameren bij Landleven op 22 juli of 19 augustus | westerwoldsgoud.nl

vertrouwen in en zijn met de Demeter-certificering begonnen”, vertelt Chonda. “We zijn toen ook met een groep preparaten gaan maken. Langzamerhand krijgen we daar gevoel bij. Het is fijn om dat samen te doen”, zegt Harry. “Toen we samen meededen met de Quantumlandbouwcursus van Henk Kieft, leerden we ook al veel over energie en trillingen in alle natuur.” De ondernemers kijken elkaar nog eens aan en stellen dat ze de afgelopen tien jaar met een andere blik naar hun gewassen en dieren zijn gaan kijken en anders op waarde zijn gaan schatten. “We hebben de afslag van de ‘snelweg’ genomen en dat voelt goed.”

Tekst: Steven Berendsen vrijwillig schrijver bij Dynamisch Perspectief